

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علوم پزشکی تهران

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

عدالت در دسترسی و بهره‌مندی از خدمات سلامت تحلیل شاخص‌های منتخب پیمایش‌های ملی

دکتر اکبری ساری، دکتر الهام احمدنژاد، دکتر علیرضا اولیایی منش، دکتر علی اکبر فضائلی و سایر همکاران
گروه دیده‌بانی و گروه اقتصاد سلامت مؤسسه ملی تحقیقات سلامت

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران

کنگره اپیدمیولوژی ایران، آذر ۱۴۰۲

منابع مورد استفاده در این گزارش

• پیمایش بهره‌مندی از خدمات سلامت ۹۴:

- بار مراجعه برای خدمات سلامت؛

• حساب‌های ملی سلامت ۹۸ :

- هزینه‌های کل سلامت؛
- سهم هزینه‌های سلامت؛

• پیمایش هزینه-درآمد خانوار ۹۹ :

- هزینه‌ها و درآمدهای خانوار؛
- هزینه‌های پرداخت از جیب؛
- هزینه‌های کمرشکن؛
- هزینه‌های فقرزا؛
- جمعیت زیر خط فقر؛
- و شاخص قیمت مصرف کننده از مرکز آمار.

- استفاده بر اساس نیاز
- پرداخت بر اساس توان

○ به طور معمول افراد کم برخوردار نیاز بیشتر، اما توان مالی کمتر دارند؛

○ معمولاً بایستی خدمات بیشتر استفاده کنند، اما پرداخت کمتر داشته باشند؛

○ بینیم وضعیت چگونه است؛

چند سوال؛ لطفا پاسخ را حدس بزنید؛ در سال ۱۳۹۹ ...

۲: هزینه سالانه افراد در پنجک پنجم چند برابر پنجک یکم بوده است؟

- الف) ۲ برابر
- ب) ۴ برابر
- ج) ۶ برابر
- د) ۸ برابر

۱: درآمد سالانه افراد در پنجک پنجم چند برابر پنجک یکم بوده است؟

- الف) ۲ برابر
- ب) ۴ برابر
- ج) ۶ برابر
- د) ۸ برابر

چند سوال دیگر

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه علوم پزشکی تهران

nihr.tums.ac.ir

۵: پرداخت مستقیم از جیب
پنجک پنجم حدوداً چند برابر
پنجک یکم است؟

- الف) ۴ برابر
- ب) ۸ برابر
- ج) ۱۲ برابر
- د) ۱۷ برابر

۴: هزینه‌های سلامت پنجک
پنجم حدوداً چند برابر
پنجک یکم است؟

- الف) ۴ برابر
- ب) ۸ برابر
- ج) ۱۲ برابر
- د) ۱۷ برابر

۳: هزینه خوراکی پنجک
پنجم حدوداً چند برابر
پنجک یکم است؟

- الف) ۴ برابر
- ب) ۸ برابر
- ج) ۱۲ برابر
- د) ۱۷ برابر

متوسط سرانه هزینه و درآمد خانوارهای ایران (ریال) پیمایش هزینه درآمد خانوار سال ۱۳۹۹

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه علوم پزشکی تهران

nihr.tums.ac.ir

سال ۱۳۹۹	متوسط درآمد سرانه	متوسط هزینه سرانه	متوسط هزینه خوراکی سرانه	متوسط هزینه سلامت سرانه (THE) *	متوسط پرداخت مستقیم سرانه
پنجک ۱	۷۱,۳۵۵,۹۶۸	۴۹,۵۱۰,۶۹۲	۲۱,۶۳۴,۰۵۶	۱۴,۴۲۲,۱۰۹	۱,۶۱۴,۹۹۲
پنجک ۵	۴۲۳,۵۴۵,۳۴۴	۴۰۱,۵۱۵,۱۶۸	۸۲,۴۳۱,۲۸۸	۵۱,۹۱۹,۵۹۱	۲۸,۱۰۸,۲۰۸
نسبت پنجک ۵ به ۱	۵.۹	۸.۱	۳.۸	۳.۶	۱۷.۴

* بر اساس حسابهای ملی سلامت سال ۱۳۹۸ (۲۵٪ اضافه شده برای سال ۹۹) و پیمایش بهره‌مندی ۱۳۹۴

سرانه تقریبی هزینه‌ها و پرداخت‌ها (قیمت جاری، ریال)؛ نسبت هزینه‌های پنجک پنجک به پنجک یک

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه علوم پزشکی تهران

nihr.tums.ac.ir

سرانه کل	سرانه داندانپزشکی	سرانه بهداشت	سرانه دارو و تجهیزات	سرانه ویزیت	سرانه بستری	سال ۱۳۹۹
۱۴,۴۲۲,۱۰۹	۵۵,۵۳۰	۱,۰۰۲,۹۳۳	۲,۵۳۸,۷۰۶	۷۵۶,۴۶۹	۳,۸۰۱,۴۵۳	پنجک ۱
۵۱,۹۱۹,۵۹۱	۷,۸۷۱,۶۸۰	۱,۳۵۲,۹۳۳	۷,۶۱۶,۱۱۷	۲,۲۶۹,۴۰۶	۱۳,۷۱۶,۷۶۵	پنجک ۵
۲۶,۵۳۶,۶۸۰	۲,۰۴۲,۹۳۴	۱,۳۰۰,۱۸۷	۵,۰۷۷,۴۱۱	۱,۵۱۲,۹۳۷	۸,۷۵۹,۱۰۹	متوسط کل
۳.۶	۱۴۲	۱.۳	۳.۰	۳.۰	۳.۶	نسبت
سرانه پرداخت مستقیم	سرانه پرداخت مستقیم	سرانه پرداخت مستقیم	سرانه پرداخت مستقیم	سرانه پرداخت مستقیم	سرانه پرداخت مستقیم	
۱,۶۱۴,۹۹۲	۵۲,۷۵۴	۳۰,۰۸۸	۷۰۷,۵۲۱	۲۰۶,۷۱۶	۲۲۳,۶۸۱	پنجک ۱
۲۸,۱۰۸,۲۰۸	۷,۷۱۴,۲۴۶	۳۴۸,۶۰۷	۵,۱۰۶,۴۰۴	۱,۶۲۷,۰۴۱	۳,۹۴۵,۵۱۴	پنجک ۵
۹,۵۸۶,۷۴۸	۱,۹۱۸,۹۴۳	۱۳۱,۳۰۲	۲,۲۸۲,۳۱۱	۹۱۰,۷۴۱	۱,۷۱۵,۰۶۹	متوسط کل
۱۷.۴	۱۴۶	۱۱.۶	۷.۲	۷.۹	۱۷.۶	نسبت

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

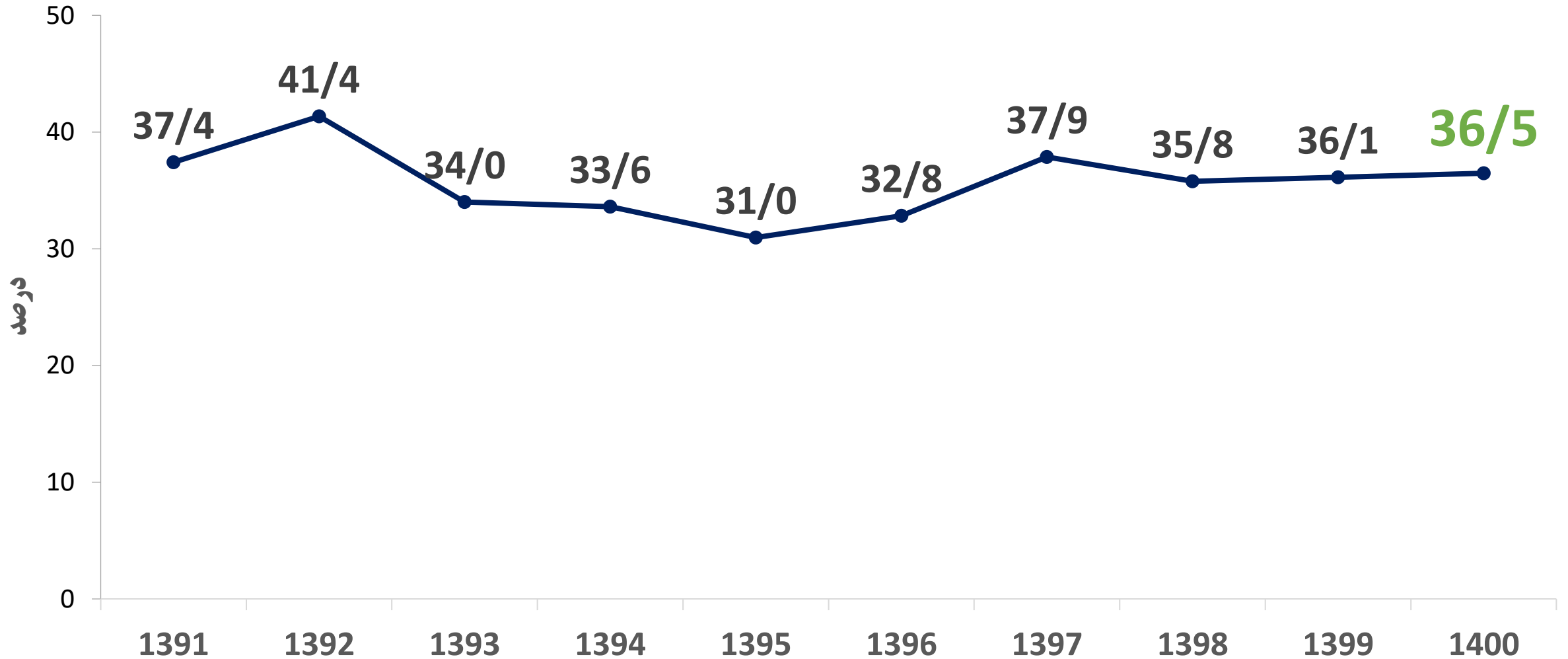
مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه علوم پزشکی تهران

نسبت پرداخت از جیب از هزینه‌های سلامت (درصد)

nihr.tums.ac.ir

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

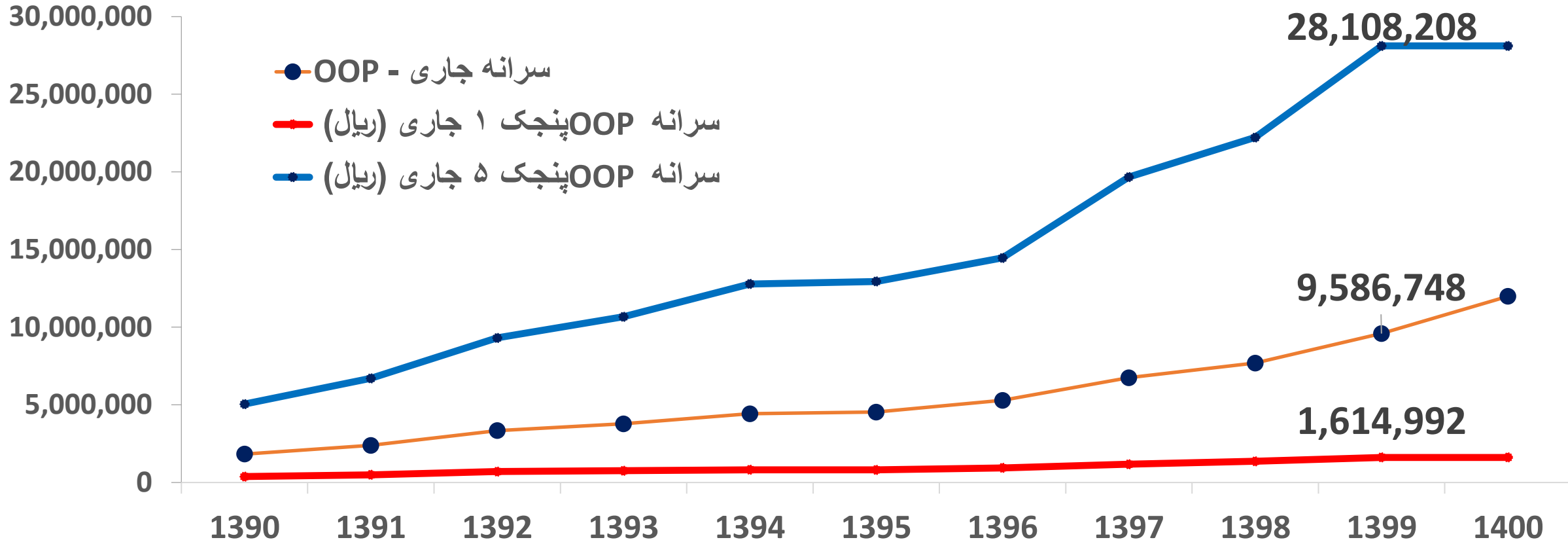
مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه علوم پزشکی تهران

nihr.tums.ac.ir

سرانه پرداخت از جیب سالیانه - تفکیک پنجگانه

نسبت	۱۳/۳	۱۳/۶	۱۳/۲	۱۴/۲	۱۵/۶	۱۶/۱۰	۱۵/۴	۱۶/۷	۱۶/۳	۱۷/۴
------	------	------	------	------	------	-------	------	------	------	------

- حدود ۹۵ درصد افراد نیازمند، از خدمات بستری استفاده می‌کنند که ۸۵٪ آن در بخش عمومی ارائه می‌شود؛
- میزان بهره‌مندی از خدمات بستری بین پنجگ‌ها تفاوت چندانی ندارد؛
- از طرفی میزان هزینه خدمات بستری در پنجگ ۵ حدود ۳ برابر بیشتر از پنجگ یک است؛
- بنابراین پنجگ ۵ بیشتر از پنجگ یک از خدمات بخش خصوصی که گران‌تر است استفاده می‌کند؛
- و طبیعتاً این گروه میزان بیشتری پرداخت مستقیم از جیب دارند (۱۷ برابر پنجگ یک)؛
- بنابراین در بخش بستری در مجموع وضعیت عدالت به طور نسبی مطلوب است؛
- پیشنهاد می‌شود مداخلات احتمالی این بخش بیشتر به حمایت از بخش عمومی و افراد کم‌برخوردار متمرکز شود؛ مثل کاهش فرانشیز افراد کم‌برخوردار، یا شفیق خدمات به بخش عمومی به جای توسعه بیمه‌های

تکمیلی گروهی

مت

شکل ۹. تخت‌های بیماری‌رسانی در هر ۱۰۰۰ نفر جمعیت در کشور در سال ۱۳۹۷

خدمات سرپاچی و ویزیت

خلاصه

درصدی که نیاز داشتند و مراجعه کردند	۰.۵۵	پنجک ۱
درصدی که مراجعه کردند و استفاده کردند	۰.۷۰	پنجک ۵
درصدی که نیاز داشتند و استفاده کردند	۰.۶۱	متوسط
ویزیت در صدی که به پزشک عمومی رفتند	۱.۲۷	نسبت
ویزیت در صدی که به پزشک عمومی رفتند	۱.۰۱	
ویزیت در صدی که به پزشک عمومی رفتند	۱.۲۸	
ویزیت در صدی که به پزشک متخصص رفتند	۰.۸۰	
ویزیت بخش عمومی که به پزشک عمومی رفتند	۱.۳۳	
ویزیت در صدی که به بخش خصوصی رفتند	۱.۳۳	
ویزیت بخش دولتی که به پزشک عمومی رفتند	۱.۷۳	
ویزیت بخش دولتی که به پزشک عمومی رفتند	۱.۳۲	
ویزیت بخش دولتی که به پزشک متخصص رفتند	۰.۶۰	
ویزیت بخش خصوصی در صد پزشک عمومی	۱.۳۰	
ویزیت بخش خصوصی در صد پزشک متخصص	۱.۳۱	
سرانه ویزیت در سال - پزشک عمومی بخش دولتی	۱.۳۳	
سرانه ویزیت در سال - پزشک متخصص دولتی	۰.۵۳	
سرانه ویزیت در سال - پزشک متخصص خصوصی	۱.۱۶	
سرانه ویزیت در سال - پزشک عمومی خصوصی	۱.۱۵	
سرانه ویزیت در سال - پزشک متخصص خصوصی	۱.۱۷	
سرانه کل تعداد ویزیت در سال	۰.۸۸	
	۳.۹۵	
	۳.۴۹	
	۴.۱۳	

- بخش عمده افراد نیازمند، از خدمات ویزیت استفاده می‌کنند؛
- میزان بهره‌مندی از خدمات ویزیت نیز بین پنجک‌ها تفاوت چندانی ندارد؛
- از طرفی میزان هزینه خدمات بستری در پنجک ۵ حدود ۳.۶ برابر بیشتر از پنجک یک است؛
- بنابراین پنجک ۵ بیشتر از پنجک یک از خدمات بخش خصوصی که گران‌تر است استفاده می‌کنند؛
- و طبیعتاً این گروه میزان بیشتری پرداخت مستقیم از جیب دارند (۸ برابر پنجک یک)؛
- بنابراین در بخش ویزیت در مجموع وضعیت عدالت به طور نسبی مطلوب است؛
- پیشنهاد می‌شود مداخلات احتمالی این بخش نیز بیشتر به حمایت از بخش عمومی، یا بخش خصوصی غیر انتفاعی (مثلاً از طریق خرید راهبردی به صورت سرانه) و افراد کم‌برخوردار متمرکز شود؛

هزینه سرانه سال ۱۳۹۹ (ریال)	متوسط هزینه هر نفر که یک نوبت خدمت استفاده می کند (ریال)	درصد جمعیت مراجعه کننده برای استفاده از خدمات دندانپزشکی (مطالعه بهره‌مندی سال ۹۴)	
۵۵,۵۳۰	۲,۷۷۶,۵۱۳	۲	پنجک اول (کم درآمد)
۷,۸۷۱,۶۸۰	۶۵,۵۹۷,۳۳۲	۱۲	پنجک پنجم (برخوردار)
۲,۰۴۲,۹۳۴	۲۹,۱۸۴,۷۶۷	۷	عدد کل
۱۴۲	۲۳.۶	۶	نسبت

جمع‌بندی خدمات دندانپزشکی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه علوم پزشکی تهران

nibr.tums.ac.ir

- حدود ۲۰ خدمت دندانپزشکی توسط بیمه‌های پایه پوشش داده می‌شود؛
- عمده خدمات دندانپزشکی توسط بخش خصوصی ارائه می‌شود؛
- بیشتر از ۹۵٪ هزینه‌های دندانپزشکی به صورت پرداخت مستقیم است؛
- بخش عمده افراد نیازمند، از خدمات دندانپزشکی استفاده نمی‌کنند؛
- میزان بهره‌مندی از خدمات دندانپزشکی نسبت به سایر خدمات بین پنج‌ها بیشترین تفاوت را دارد (۶ برابر)؛
- میزان هزینه خدمات دندانپزشکی در پنجک ۵ حدود ۱۴۲ برابر بیشتر از پنجک یک است؛
- میزان پرداخت مستقیم خدمات دندانپزشکی در پنجک ۵ حدود ۱۴۶ برابر بیشتر از پنجک یک است؛
- بنابراین در بخش دندانپزشکی در مجموع وضعیت عدالت نامطلوب است؛
- پیشنهاد می‌شود در این بخش دسترسی افراد کم برخوردار افزایش یابد و خدمات ضروری ایشان تحت پوشش قرار گیرد؛ میزان اعتبار مورد نیاز برای سناریوهای مختلف قابل محاسبه است؛

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

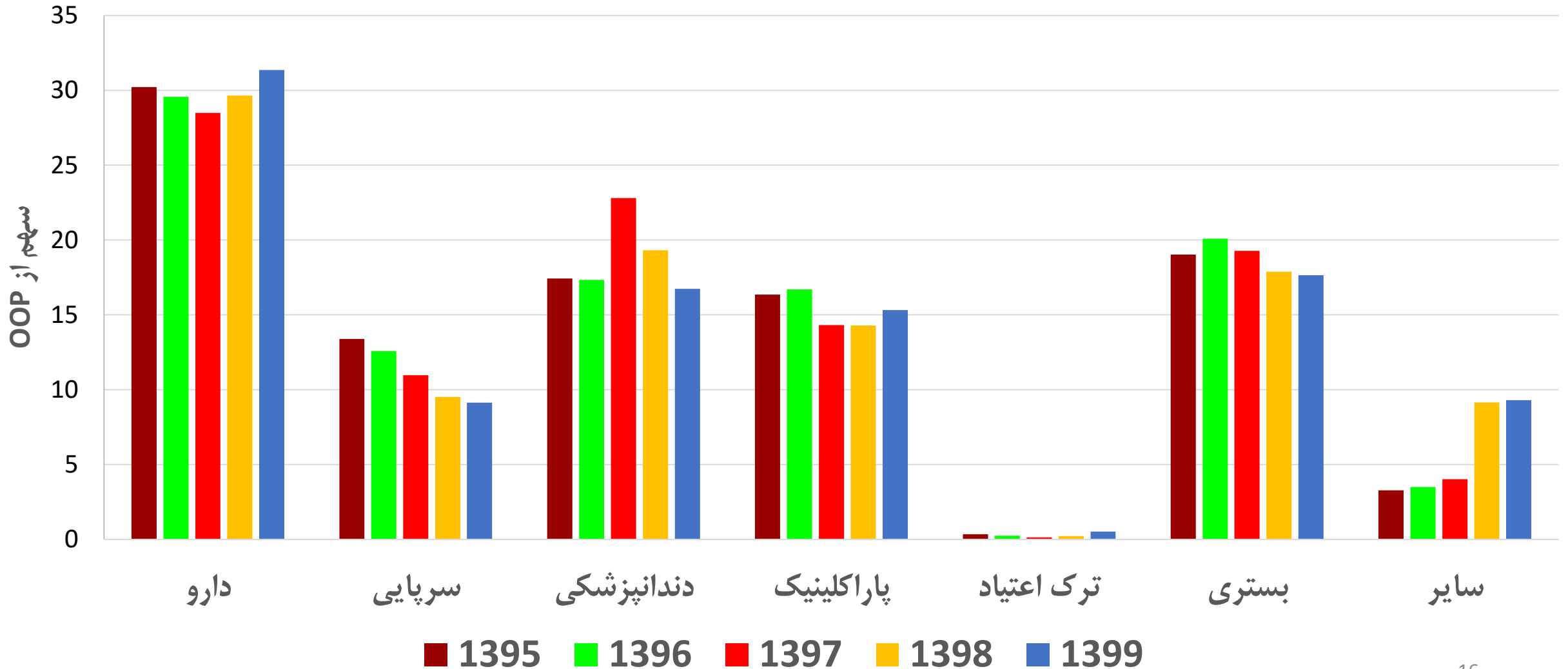
مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه علوم پزشکی تهران

nihr.tums.ac.ir

سهم انواع خدمات سلامت از پرداخت از جیب

هزینه‌های کمرشکن از هزینه کل مصرفی (با آستانه ۲۵ درصد)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

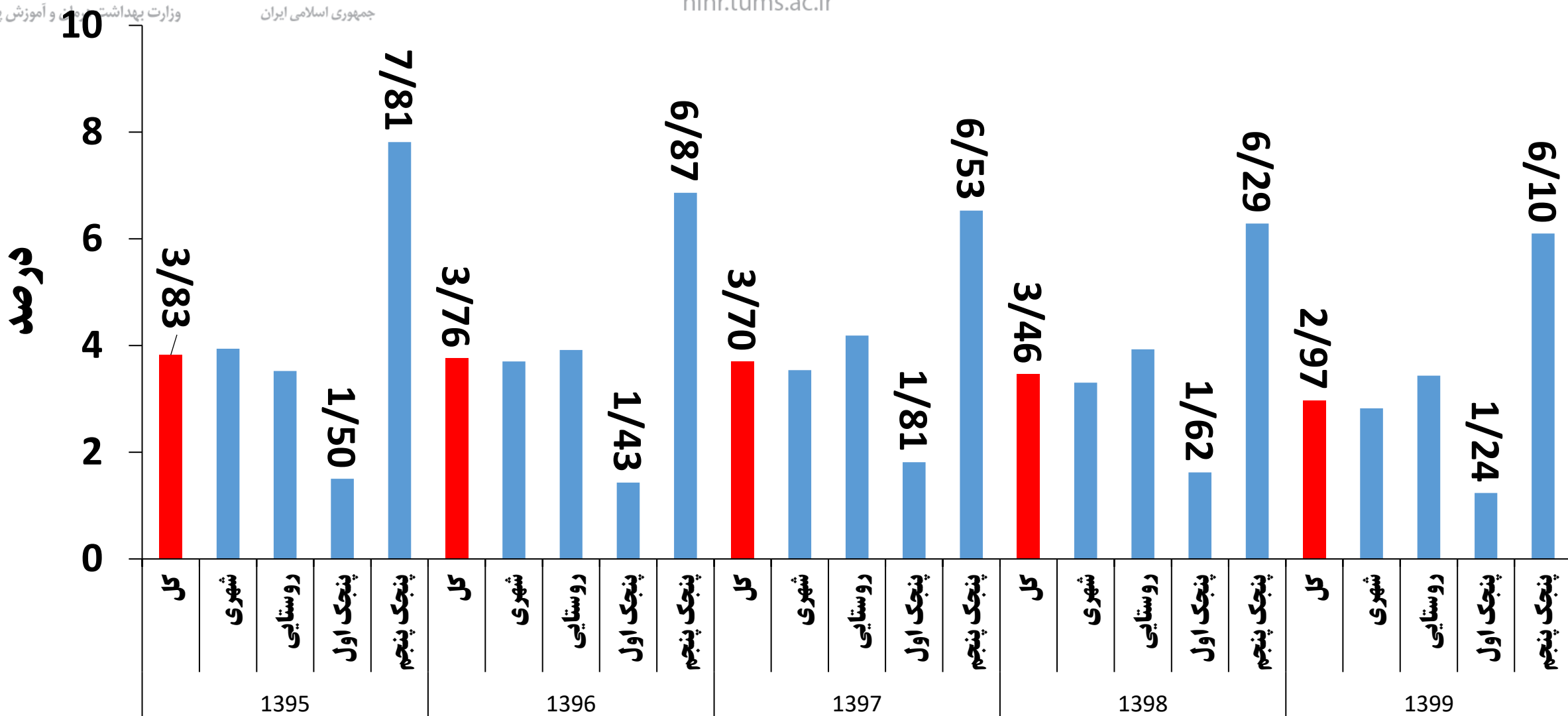

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه علوم پزشکی تهران

nihr.tums.ac.ir

هزینه‌های فقرزای سلامت (درصد)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

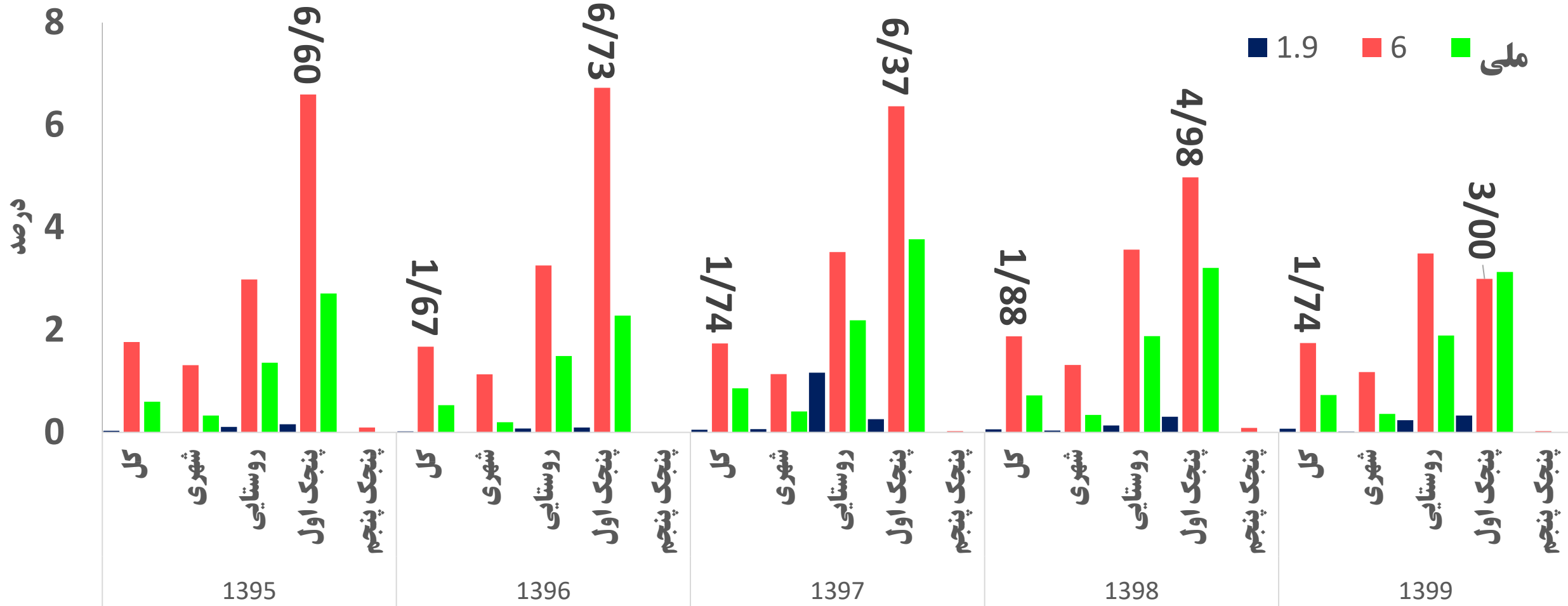

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه علوم پزشکی تهران

nihr.tums.ac.ir

نتیجه‌گیری‌های احتمالی این بخش

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه علوم پزشکی تهران

nihr.tums.ac.ir

- بدتر شدن بهره‌مندی افراد محروم در طی سال‌های اخیر؛
- احتمالا هم به خدمات ضروری هم خدمات غیر ضروری و لوکس؛
- اما احتمالا اثر کمتری بر بهره‌مندی از خدمات ضروری مانند بستری‌ها و ویزیت‌های ضروری داشته‌است؛
- و مقداری هم مصرف خدمات غیر ضروری و لوکس را کاهش داده‌است؛
- مقداری هم ممکن است دریافت خدمات از بخش دولتی نسبت به قبل بیشتر شده باشد، یا داروهای ارزان‌تر و ...
- اقدامات هدفمند مخصوصا در گروه‌های کم برخوردار، بیماران خاص و خدمات خاص می‌تواند بیشترین تاثیر مثبت را بر این بخش داشته باشد؛

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت
جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه علوم پزشکی تهران

nihr.tums.ac.ir

با تشکر از توجه شما